

HALÁSZ ALBERT

FALUCSÚFOLÓK A MURAVIDÉKRŐL

Az összegyűjtött szöveget három magyar muravidéki falu (Petesháza, Felsőlakos, Gyertyános), hat adatközlőjéről gyűjtöttük. Az anyag természetesen nem teljes. Mintavétel, keresztmetszet a tárgyalt témához.

Mindenütt a következő kérdéscsoportokra próbáltunk választ kapni:

1. Mit tudnak saját falujuk keletkezéséről?
2. Ismernek-e valamilyen történetet a faluval, ill. annak lakóival kapcsolatban?
3. Csúfolják-e a falut, lakóit; csúfolnak-e más közeli falvakat, azok lakóit?

Várható volt tehát, hogy mondák, anekdoták, rigmusok, az adatközlők megfogalmazásával mesék, történetek kerüljenek előadásra.

A beszélgetéseket magyar egyezményes átírással jegyeztük le, ezáltal kiemelve a nyelv táji sajátosságait, mely az adott közösségben elválaszthatatlan a közlés jelentésétől és stílusától.

Célunk az összegyűjtött szövegek műfajainak és alműfajainak megállapítása. Hogy a besorolás minél pontosabb legyen, a szövegek előfordulását, elterjedését, variálódását, a formációt, a szövegtagolást, valamint a tartalom és a mondanivaló összefüggéseit vettük vizsgálat alá.

A szövegek előfordulása, elterjedése

A folklór sajátossága, hogy az idősebb személyek a hagyományőrzőbbek. Ez az állítás, az esetek többségére érvényes ugyan, de témákra nem jellemző, ugyanis már (vagy még?) a tizenévesektől is hallhatunk a csestei gránátról, vagy a petesháziai úszásáról.

Az idősebbek ismeretanyaga korukból kifolyólag sokkal gazdagabb.

A területi elterjedésnél nincsenek különösebb sajátosságok, érvényesek az általános terjedési szabályok, mégpedig:

a.) A csúfoló szövegeket (ha a falut csúfolják) a csúfolt falu szomszéd falvaiban föltétlenül ismerik, de általában nagyobb területen is elterjedtek.

b.) Maga a csúfolt község, ill. személy is ismeri azt, amivel csúfolják.

c.) Ha újabb történet jelenik meg, nincs kizárva, hogy egy idő után eltűnik, vagy csak egy bizonyos behatárolható körben válik ismertté.

Az a.) pontból következően egy-egy szövegnek számos variánsa lehet, mert falvanként, tájanként változhat a szereplő neve, egy újabb átruházásnál a falu neve, és minden újabb elmondásnál változik a megfogalmazás, a szövegformáció. Hol bővül, hol hiány keletkezik. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy két szövegváltozat sem azonos.

A variálódás

Az előző fejezetben szó esett a szövegek változásáról, változatairól. Hogy szemléltetőbb legyen mai, de más által gyűjtött variánsokat közlünk mutatóba. Az anyagot Horváth Károly: Csúfolók a Kerka mentén, c. könyvéből vettük.

Nem a témához tartozik, de mindenképpen fontos megjegyezni, hogy a szerző sajnos nem jelöli azt, hogy a csúfolót melyik községben gyűjtötte. Azt megtudhatjuk, melyik falut mivel csúfolták, de azt már nem, hogy kik.

Saját gyűjtésből csak a szövegek számát jelöljük. Horváth könyvéből pedig a szövegeit sorszámaival együtt.

Az 1.2-es szöveg változata a következő:

10. Álva alszik (fekszik), mint a jakabfai (lakosi) tehén = a napközben is bóbiskoló, társaságban beszéd közben elalvó emberre mondják.

11. Álva alszik, mint a Nagy Pista tehené = (A lendvajakabfai Nagy Istvánnak két lassú járású tehene volt. Megkiabálta egyszer az egyik gazda: Te Pista! Ezekkel még holnap délre sem érsz ki a földre. Mire a gazda: Mit csináljak velük, állva alszanak.)

A 2.1 és a 3.2. szövegek változatai:

16. Átesett, mint a petróai gulás az itatuvállun = (A gulyás az itatóvályúnál állt, mikor az állatok meglökték, és átesett a vályún.)

17. Átesett, mint a reszneki asszon a cséplőgépen = (Az egyik reszneki asszony cséplés idején az egyik osztárról a másikkra akart átlépni, de megcsúszott és a cséplőgép alá esett.)

185. Kérésztülesett, mint az ikludi asszon a szekérrudon = (Egyes zalai községekben a pajtákat a lakóházakkal egybeépítették. A szűk pajtában nem fért el a szekér, a rúdja az udvarra állt ki. Ebben esett el a ikludi asszony.)

A 6.2 szöveg variánsa:

18. Átuszta, mint a csesteiek a hajdinát = (Hajdinavirágzás idején jön le két ember a hegyről. Mikor a sötét éjszakában italos fejfel a hajdinához érnek, azt hiszik, hogy kiöntött a patak. Levetkőznek mezítelenre, ruhájukat,

bucskájukat magasan fejük fölött tartva akarnak átkelni a patakon. Mikor négykézláb próbálják a vizet megközelíteni, akkor veszik észre, hogy ez nem víz, hanem a virágzó hajdinatábla.

Egy másik variáció szerint a hajdinatáblán mezítelenül átmennek, majd felöltöznek abban a reményben, hogy átkelnek a patakon. Néhány lépés után azonban belepottyannak a patakba. Megszólal az egyik: Te komám! Én gondoltam, hogy most jön a patak.)

273. Megusszák, mint a csentiek (szombatheliek; kisszigetiek) **a hajdinát** = (lásd 18.)

274. Meguszák, mint az egyszeri asszonyok = (lásd 18.)

A 4.2. szöveg variánsa:

394. Spekulál, mint a csentei gránát = (A második világháború alatt történt, hogy egy éjszaka a németek is meg az oroszok is lőtték a falut. Másnap az egyik csentei ember úgy mesélte munkahelyén: „Ahogy kinézek, látom ám, hogy az egyik gránát megáll a levegőbe, csak pékulál, pékulál, asztán fölrobban.”)

Melyek a levonható tanulságok? Már az általunk gyűjtött szövegek között sincs két egyforma, csupán hasonlókat találunk: az 1.3 és a 4.1. valamint a 2.1 és 3.2, de az első kettőben csak a falu neve, a másik kettőben pedig a szituáció változik. Az alaphelyzet és a csattanó lényege nem. Így a 2.1 és a 3.2 szöveg értelme, azaz a félreértés a nyelvi többértelműségen alapul, mely komikussá teszi a szituációt, míg Horváth gyűjtéséből a 16., 17. és 185. szövegekben nem a nyelvi fordulat váltja ki a hallgató reakcióját. Ebben a három csúfolóban csupán tényközlés történik, az alaphelyzet bármikor bárkivel megeshet, de képzeljünk el egy nőszemélyt, ahogy „átesik” a pajtán, vagy a csép lőgépen. Ehhez vagy a nőnek kell óriásnak lennie, vagy a pajtának, ill. a cséplőgépnak nagyon kicsinek.

Ha terepszemlélet tartunk, és megvizsgáljuk a visszaemlékezéssel befogható múltat, a 6.2-es szöveg tekinthető eredetibbnek a 18., 273. és a 274. sz. szövegekkel szemben (de ezt megfelelő bizonyítékok nélkül nem állíthatjuk), ugyanis megtaláljuk a szőlőhegyet, a közelmúltig jelentős volt a hajdinatermesztés, a Mura többet volt medrén kívül, mint medrében stb. Erre vall a 274. sz. szöveg lecsupaszodása, megváltozása is.

A 4.2-es szöveg hihető bár, de eredetibbnek, gazdagabbnak mutatkozik a 394. csúfoló.

Legtöbbször már nem lehet kibogozni az eredeti szöveget, a helyszínt, csak olyan esetekben, amikor amaz nem ruházható rá más falura vagy személyre. Ilyen lehet az 1. l-es, a 3. l-es és az 5. l-es szöveg.

A formáció

Az összegyűjtött szövegek már az első látásra, külsőre is eltérnek egymástól. Stilis szempontról a következő szövegtípusokat állapíthatjuk meg:

1. Eredetmagyarozó szöveg: 1.1.
2. Csak tényközlő szöveg (akár a 4. pont alá is besorolható): 5.1 .
3. Mondásszerű szöveg: 1.2, 1.3, 4.1 .
4. Mondásszerű szöveg magyarozattal: 2.1, 3.2, 4.2, 5.2, 6.1, 6.2.
5. Falucsúfoló, mondásszerű szöveg nélkül: 5,3
6. Rigmusban foglalt csúfoló: 3.1

A szövegtagolás

A szöveg tagolása azért fontos, mert beláthatunk a szövegstruktúra belsejébe, mely számos rejtett információt hordoz számunkra, és könnyebbé teszi a szövegek kategorizálását, csoportokba sorolását.

A szövegnek két megjelenési formája van:

1. vizuális
2. akusztikus

A vizuális szöveget látjuk, tehát írott vagy egyéb módon érzékeltetett, az akusztikus szöveget viszont csak hallhatjuk. A mi esetünkben ugyan akusztikus szöveg a forrás, de az elemzéshez és egyáltalán a közléshez bizonyos szabályok szerint írott formába kellett áthelyeznünk. Az írott szöveg a következő elemekből áll össze (a kisebbtől a nagyobb felé haladva):

- a./ fonéma
- b./ morféma
- c./ lexéma
- d./ szintagma
- e./ mondat

A felsoroltakat nyelvészeti kategóriáknak mondhatjuk leginkább, ezért itt nem foglalkozunk velük. Bővebb ki-fejtésük a szakirodalomban található. Fontos viszont a mondattagolás és a mondaton túlmutató egységek folklorisztikai vizsgálata.

A mondat összetevői:

- e. 1.: A *mondategység* nem teljes mondat, csak a mondat egy része, mely rész lehet:
- e. 1.1.: Egy predikatív mozzanat,
- e. 1.2.: Egy tagmondat,
- e. 1.3.: Egy egyszerű mondat.

e.2.: A *mondategész* már nem földbontott, és lehet:

e.2.1.: Egyszerű mondat.

e.2.2.: Összetett mondat.

A mondaton túlmutató egység a szöveg. A szöveget a grammatikai egységekből (a-d) összeálló mondatrészek és mondategészek képezik:

1. A mondategység
2. A mondategész
3. Az ezekből összeálló mondattömb
4. A bekezdés

Ezeknek a mikroelemeknek a segítségével nyúlhatunk hozzá a tartalomhoz, és fejthetjük ki a mondanivalóját:

A tartalom, a forma és a mondanivaló

Lássuk a szövegeket:

1.1.: A válasz a Mit tud a falu keletkezéséről kérdésre érkezett. Az első mondat elkezd a válasz megadását, etimológiai alapon közelíti a személynevet és a falu nevét: Peti, Petös: - Petösháza, de nem mondja ki, hogy róla (az említett nevű személyről) nevezték el a falut, inkább a második mondatban hitelesíteni próbálja állítását, meghatározza a helyet és az időt (megfoghatatlanul), egy definiálhatatlan hírforrásra hivatkozva. A helyet logikailag indokolja: ... ott nem vót víz. Ezzel összekapcsolta a Peti-t, Petös-t és a házát. A mozaikot a hallgatónak kell összeraknia, hogy megkapja a Pefösházát (köznyelven Petesháza.)

1.2. Ebben a közlési formában mondat szerűnek tűnik az egyetlen mondat. Kommentárt, magyarázatot nem tartalmaz. Először is azért maradhatott el, mert mindenki ismerte, és fölöslegessé vált, ezért akire vagy amikor mondták, metaforikusan fejezték ki az általuk feltételezett igazságot. A „szólásmondást” átvették mások is, akik nem ismerték a magyarázó szöveget. Lehetnek ezek a szűkebb közösségen kívüliek (távoli vidék), vagy a fiatalabb nemzedék (tér- vagy időbeli távolság), melynek tagjai ugyan ismerték a mondatot, de a megfelelő alkalomkor nem tudták használni, mert nem tudták, mire irányul annak tárgya. Tehát ezért is elmaradhat a magyarázó szöveg. Voltaképpen miről is szól? Azonnal kiderül, ha megnézzük a fönt ismertetett 10. és 11. falucsófolót.

1.3. Magyarázó részt itt sem találunk. Talán nem is kell, mert az egyetlen mondat szavából kiderül (a se-ből), min van a hangsúly: a megnevezett helyről még a leghétköznapibb, legártatlanabb és egyben hasznos dolog sem kell.

2.1. A szöveg két bekezdésre, két mondategységre tagolható. Az első bekezdés egyetlen mondat, és mondat szerűen hat. Jelentését csak azok ismerik, akik már hallották a magyarázatot is.

A második bekezdés már több mondategészből álló mondattömb, jellege elbeszélésszerű, magyarázza a szöveg első részét.

3.1. A szöveg rigmusba szedett, csúfoló jellegű. A megjelölés nem csak egy községre irányul, hanem hatra. Az egyes szövegrészek, mondatok csak magyarázat kéréssel fejthetők meg, mert létező, de elmaradt magyarázó szövegük nincs.

Valamikor a két Lakosban (Alsó és Felsőlakos) sok lovasgazda volt, hiszen a lendvai vasútállomásról tovább kellett szállítani Muraszombat felé az árut.

A gyertyánosi Tónál sok volt a nád, amit különféle célokra használtak föl. Ebből más falvakba is jutott.

Lehet, hogy Kapca utcái a magas vízállás miatt gyakran sárosak voltak, de a sárképű mást is takarhat.

A hossziszoknya Hodiza és rövidszoknya Palina a viselet szerinti elkülönítés, ill. megkülönböztetés gyanúját sugallja. Hogy a két, mindig szlovének lakta falu mi okból került az egykori szintiszta magyar falvak társaságába, nem tudni. Valószínű, hogy a földrajzi közelség, a főútvonal, és a mindennapi kapcsolatok meghatározó tényezők voltak.

3.2. Ez a szöveg a 2.1 -gyel azonos felépítésű.

4.1. A szöveg a 3.1 -gyel azonos, csak a falu neve változik. Még a lényeg is megmarad, hiszen Hosszúfalun után Hetés következik.

4.2. A csúfolót arra mondják, aki valamin sokáig gondolkodik, valamit sokáig fontolgat.

5.1. A két mondatrészből álló szöveg első része tényközlő, csak a beavatottak értik. A második rész adja a magyarázatot. Együtt „fekete humornak” fogható föl.

5.2. A történettel a zsugoriságra utalnak. A szöveg itt is két részre oszlik. Az első a formula, a második pedig annak a magyarázata.

5.3. Az emlegetett falu a vasút mellett terül el, ezért nyilvánvaló, hogy más falvakra nem ragadt rá ez a csúfolódás.

A helyszín, tehát a földrajzi hitelesség, még maga a történet is eredeti eseményt sejtet. De behatóbb vizsgálatnál kiderül, hogy a téma más vidékeken is előfordul, sőt, irodalmi feldolgozásban is megtalálható.

6.1. A szöveg ez esetben négy külön részből áll. Az elsőben halljuk a csúfolást, de a magyarázata csak a második részben következik, melynek befejezése és egyben a harmadik része a csattanó. A negyedik részben magyarázatot kapunk a szójáték adata félreértésre, és visszautalást a bevezető formulára.

Fő csúfoló funkciója mellett számos információt tudhatunk meg belőle:

Kiolvashatjuk belőle, hogy a falunak egykor nem volt saját temetője, ezért hol temetkeztek, hogy szállították oda a halottat; a Mura kiöntött vize néha szinte Lendváig elárasztott mindent; képet kapunk a tájnyelvről, stb.

6.2. Ez a szöveg is két nagyobb egységből tevődik össze: a bevezetőből és a magyarázatból.

A fenti elemzéseket figyelembe véve kategorizálhatjuk a tárgyalt szövegeket. Mivel egyes szövegek műfaja nehezen meghatározható, több is beleillő, átfedések keletkeznek. Zömében falucsúfolóval van dolgunk, ez pedig, magában is átmeneti műfaj.

Szöveg	Műfaj
1.1.	Nem tartalmaz sem humoros, sem pedig „oktató” elemeket, tehát nem minősül csúfolónak. Szerkezetét tekintve a történeti mondák „helynevek magyarázatát adó magyarázatok” típusába tartozik.
1.2.	A <i>proverbiумok előzményeinek szóláshasonlat</i> csoportjába sorolható, de az itt hiányzó kiegészítő szöveggörnyezetet figyelembe véve a valódi <i>proverbiумok szólás formájú csúfolók</i> csoportjába sorolható ¹⁵ .
1.3.	Szintén a <i>proverbiум „szólás formájú csúfolók”</i> csoportjába tartozik.
2.1.	A tréfás, humoros prózaepikai műfajok körébe tartozik, leginkább az anekdota jellemzői találhatók meg fölépítésében. Első mondata a <i>szólás formájú csúfolók</i> közé is becsorolható.
3.1.	Jóllehet csúfoló, de nem nevetető jellegű, ezért tekintettel a verses formájára, a rímusok közé sorolható.
3.2.	Szerkezetileg és funkcionálisan is megegyezik a 2.1-es szöveggel.
4.1.	Az 1.3-mal azonos jellegű.
4.2.	Falucsúfolónak is fölfogható, de közelebb áll az anekdotához.
5.1.	Egyik hagyományos műfajba sem sorolható, egyszerű elbeszélése miatt. Se nem humoros, se nem igazán csúfoló, sem pedig oktató jellegű. Egyszerű tényközlésnek fogható föl, bár a szöveg első része (=első bekezdés) kódolt, értelmezése rejtett. Szükséges hozzá a második, a magyarázatot adó szövegrész ¹⁶ .
5.2.	Az első bekezdés a <i>szólás formájú csúfolókhoz</i> áll közel, de második része miatt az anekdotához sorolandó.
5.3.	Anekdota, ezen belül egyértelműen falucsúfoló.
6.1.	A rötötliáda kategóriába illik. Az első bekezdés <i>szólás formájú csúfoló</i> , a második rész akár népköltési anekdota is lehet.
6.2.	Szerkezetében és funkciójában megegyezik a 6.1-es szöveggel, azzal a különbséggel, hogy itt hiányzik a befejező, a magyarázandó rész.

IRODALOMJEGYZÉK

- H. Bottányfó Éva-Horváth Mária-Korompay Klára-D. Mátaí Mária
1989. Bevezetés az egyetemes magyar nyelvészeti tanulmányokba. Budapest. *A fonéma, morféma, lexéma, szintagma, mondat címszavak.*
- Horváth Károly
1992. Csúfolók a Kerka mentén. In.: Lenti Honismereti Füzetek 3., Zalaegerszeg.
- Petőfi S. János
1988. A szöveg mint interdiszciplináris kutatási objektum. In.: Magyar Nyelvőr. Budapest, 219-229.
- Voigt Vilmos
1989. Tréfás és humoros rövid prózaműfajok. In.: A magyar folklór. Egyetemi tankönyv. Budapest 301.
- Voigt Vilmos
1989. Proverbiумok. In.: A magyar folklór. Egyetemi tankönyv. Budapest, 284-287.

MELLÉKLET

Az összegyűjtött szöveg falvak és adatközlők szerint

1. Gyuricza Mária, 1909. r. k., Petesháza 77.
  - 1.1 Vót égy Petös, vagy nem is tudom Peti halász, ő vót itt az elsű laku. Aszongyák, ott vót neki a háza a „dombon”, ott nem vót viz.
  - 1.2 Szoktyák mondanyi, hogy áva alszik, mind a kótiló.
  - 1.3 Mégasztán, hogy Hetisbü még macskát se.
2. Vida Ilonka, 1923., r. k., Petesháza 508.
  - 2.1 . Mongyák, hogy átesött, mind az egyszeri asszony a pajtán, ccé égy asszony méghijtak segittenyi. Pajtát építöttek. Amiko evégeztik a munkát, az asszony aszonta: ezön is átestem.
3. Fehér István, 1910, r.k., Felsőlakos 56.
  - 3.1 . *Lót fogatu két lakos.*
Nádlevelü Gyertyános.
Sárképü Kapca.
Pozsár fogu Kót.
Hossziszoknya Hodiza.
Rövüdszoknya Palina.
  - 3.2. Átesött, mind pincei asszony a cséplügépön.
Ez má régön törtint, akko még cséplügéppe csépiütek. Méghijtak égy asszonyt is. Asztá amiko evégeztik a cséplist, aszonta: na, ezön is átestem.
4. Mód Ferenc, 1905. r.k., Felsőlakos 53.
  - 4.1. Mongyák, hogy Hosszifalu után még mcskát sé.
  - 4.2. *Gondukodik, mint a csentei gránát.*
Csentibe éccé valaki falát égy gránátot. Ez ollan bomba vót. De nem robbant fö. Addig játszott, addig játszott vele, még fö ném robbant. Hát, aztán méghat.
5. Tót Irén, 1938. r.k., Felsőlakos 93.
  - 5.1. Zsikucba hallottam, ott mongyák, hogy akko van baji, ha három Feri gyün eccerre a házho.
Azér mongyák, mer a papnak is, a kántornak is, még a halottaskocsisnak is Feri a neve.
  - 5.2. *Föbonthatatlany, mind a hosszifalusi asszony likörösüvege.*
Vót égy asszony, akihö ha ménlek - vendigök - mindig tett az asztara égy likörösüvegöt, asztán azt mondta: mégkinánalak, de ném tudom künnyittanyi. Mindig azt az üvegöt téte az asztara.
  - 5.3. *Mégépiütöttek a vasutat Léndván, mentek lakosiak szekérre ara, asztá látták a mozdonyt. Aszonta a kocsis: nézzüitök, huzza a sparhet a sifonyért.*
6. Szarjas István, 1912. r.k., Gyertyános 72.
  - 6.1. *Föcsinyállák, mind a gyertyánosiak a halottiyikat.*
Gyertyánosba valamiko nem vót temetü. Fö a Szentháromsággho vittik mindig a halottakat etemetnyi. Éccé küöntött a Mura, Akko is valaki méghat. Ugye, csinyáta nekü deszkábu koporsut, abba vittik, kocsin. Ott, ahun mást a vonatállomás van, a viz ollan mell vól, hogy elérte a koporsu fenekit. Ném akarták, hogy hát vizes lögyön a halottiyik, osztó szót égyyik:
„Embörök, fö kö csinyányi a halottat!”
Persze, ök csak magasabbra akarták föemenyi. Ezután mongyák, hogy a gyertyánosiak a halottakat föcsinyállák
  - 6.2. *Méguszták, mind petösháziai a hajdinyát.*
Écce a petösháziai méntek haza a hegyrü, asztán be vótak rugva. Hát odaértek a hajdinyafödig. Épp virágzott. Épe vót, tellihód, asztá a hódfénybe világított. Na - aszongya az égyyik - küöntött a Mura - aszongya - hát át kü usznyi. Levetküztek, asztán beleméntek a hajdinyába, hogy átuszzák.

JEGYZETEK

- 1 . Egykor Zala vármegye, alsólendvai járás, ma Szlovenia.
2. Lásd: melléklet.
3. Nincsen pl. egy vagy több különösen csúfolt, vagy csúfoló falu, de megemlítésre méltó (bár a dolgozatból nem derül ki), hogy a hétköznapi életben nagyon is megkülönböztetik a távolabbi falvak ill. falucsoportok vagy akár nagyobb tájegységek közös másóságát (nyelv, szokás, vallás, stb. szintjén). Ilyen területi egységek, melyek természetesen kimutathatóan mégis egybetartoznak, azaz elkülönülnek, a Muravidéken a következők: a Mura menti magyar falvak (ahonnan az adatok is vannak), a szomszédos szlovén nyelvű rend falvak, a hetési magyar falvak stb.
4. Ebben az esetben a Szlovén Köztársaságban levő, Dobronak nagyközségtől délre fekvő összes magyar település, ezen túlmenően az egész magyar nyelvterület, de európai párhuzamokat is találhatunk.
5. Horváth Károly 1992.
6. A látható szöveg több módon csoportosítható: kéziratos vagy nyomtatvány, köznyelvi vagy regionális nyelvi vagy tájnyelvi, továbbá megkülönböztethetjük az előfordulás helye szerint (pl.: újságban, könyvben, falon (grafitti), jelzőtáblán, járművön, stb.) megkülönböztethetjük a funkciója szerint is (pl: tudományos szöveg, szórakoztató szöveg, reklámszöveg, stb.) stb.
7. Itt is fontos, hol, mikor, milyen célból történik a befogadás.
8. Vö.: H. Bottyányfi Éva-Horváth Mária-Korompay Klára-D. Máta Mária 1989. Petőfi S. János 1988.
9. Megegyezik az e. 1 -gyel. Ez a mondatrész kellő környezetben fölfogható szövegnek is.
10. A helyzet ugyanaz, mint a föntivel.
11. Ezt több mondatrész, vagy mondat egész képezi.
12. Ez lehet egy vagy több mondat tömb.
13. Gárdonyi Géza: Göre-levelek.
14. A magyar folklór. Bp., 1989. 301.
15. Vö.: A magyar folklór. Bp., 1989. 184-287.
16. Legközelebb a 4. csoporthoz áll.